

Editoitu versio kirjoituksesta julkaistiin Kauppalehden Mieli-pide-osiossa 18.9.2008.

USA:n finanssikriisissä on poliittinen ulottuvuus

Media Suomessa on viime päivinä on raportoinut asiallisen monipuolisesti – joskin dramaattisin sanankäntein – Yhdysvaltojen finanssimaailman "tsunamimaisen" myllerryksen olemuksesta, syistä ja seurauksista.

Tätä vastoin myllerryksen keskipisteessä New Yorkissa kriisin asiasisältö tuntuu peittyvän mediassa pitkälti sen alle, mitä sanankänteitä presidenttikandidaatit Obama vs. McCain käyttävät kommentoidessaan tilannetta – toisin sanoen retoriikan alle.

Vaikka suomalaisen median faktapitoisessa raportoinnissa ei ole välttämättä moitittavaa, New Yorkissa havaittavissa oleva retorinen peli muistuttaa siitä, että finanssikriisi, sen olemus, syyt ja seuraukset eivät ole yksiselitteisiä. Ne ovat hyvinkin tulkinnanvaraisia. Erityisen tulkinnanvaraisia ne ovat tässä vaiheessa, kun kriisi on kesken tai ehkä vasta alussa.

Tämä huomio auttaa ymmärtämään, kuinka suuri haaste kriisin selvittäminen on – sekä lainsäätäjille ja -valvojille, yrityksille että kuluttajille. Ihmisethän ottavat päätöksentekijöinä seuraavia, joskus ratkaisevia askeleitaan paljolti nykytilan epävarmojen tulkintojen varassa.

Toisaalta yhdysvaltalaisen median suhtautuminen kriisiin kertoo ennen kaikkea siitä, että kyseessä on mitä suurimmissa määrin myös poliittinen mittelo.

Voidaan väittää, että republikaanipuolueen oltua pitkään vallassa lainsäätäjät ovat "katsoneet tietoisesti muualle", kun finanssipalvelusektori on yhä roisimmin ja läpinäkymättömämmin harrastanut tuotekehittelyä rahoitusinstrumenttiensa kanssa ja kaupustellut näitä tuotteita yhä vaikeaselkoisemmissa globaaleissa markkina-verkostoissa.

Yksi taustatekijä "poiskatsomiselle" saattaa olla se, että republikaanit ovat perinteisesti muodostaneet (suur-)yritysten johtajien ja suuromistajien kanssa voimakkaan "klikin".

Tässä systeemissä yritykset ja niiden johtajat ovat saaneet itselleen mahdollisimman suuren toimintavapauden voittojen maksimoimiseksi. Puolueen hallintomiehet taas ovat saaneet vastineeksi mm. erittäin mittavat vaalikassarahat sekä mahdollisuuden liikkua sujuvasti julkishallinnon ja kovapalkkaisen liike-elämän väliä. (Tosin samat yritykset ovat usein tukeneet varmuuden vuoksi rahallisesti myös demokraattipuoluetta.)

Lisäksi republikaanien apuna on ollut akateemisen rahoitustutkimuksen viime vuosikymmeninä tukema mantra markkinoiden täydellisestä tehokkuudesta ja itsesäätelevyydestä – ja kaikenlaisen viranomaissääntelyn turmiollisuudesta pääomatehokkuudelle ja innovatiivisuudelle.

Tässäkin mustavalkoisessa mantrassa on kuitenkin akateemisuudestaan huolimatta vähemmän kyse tieteellisestä totuudesta ja enemmän juuri poliittisesta retoriikasta. Ja tätä "tieteellistä" retoriikkaa on osattu käyttää tehokkaasti hyväksi republikaanien uuskonservatiivien toimesta.

Tälläkin hetkellä republikaanit, nykyinen presidentti Bush ja ehdokas McCain etunenässä, yrittävät saada kriisin näyttämään lähinnä markkinoiden tilapäiseltä, joskin välttämättömältä korjausliikkeeltä. Tämä siis sen sijaan, että tilanne nähtäisiin pahimmanlaatuisena kriisinä ja osoituksena vallitsevan järjestelmän fundamentaalisesta viallisuudesta. Obama yrittää selvästi edustaa jälkimmäistä kantaa.

Rahoituskriisin ympärillä käy siis Yhdysvalloissa kova poliittisten retoriikkojen kamppailu. Tulevien presidentinvaalien lopputulos riippuu osin tämän kamppailun kehittymisestä. Samalla kamppailun ja kriisin selvittämisen eteneminen riippuvat paljolti presidentinvaalien lopputuloksesta.

Jaakko Aspara
New York University NYU